

N-12

astola

ikerketa eta historia

DURANGALDEKO URTEKARIA • 8.zk 2014 • 5€

Urkiolako isiltasun gordeak

DURANGALDEKO ETA INDUSIKO KOBAZULOAK

 GEMA Espeleologia Taldea (Abadiño)

 Gorka Martinez / Josu Granja / GEMA

ASKI EZAGUNA ZAIGU Urkiolako Parke Naturaleko haitzen edertasuna. Ezezaguna, aldiz, barrenean ezkututzen duten altxorra. Urteak joan urteak etorri, tantaz tanta fantasiako itxura hartu duten isiltasun gordeak. Ura, isiltasuna eta erabateko iluntasuna. Denborak neurria galtzen duen lekua. Iraganak eta orainak bat egiten duten tokia. Babestu beharreko ingurua.

Kobazuloak eta gizakiak eskutik ibili izan dira historian zehar. Gure arbasoak bertan bizi izan ziren eta lurpeko iluntasun horrek sortzen zuen misterioak eta ezjakintasunak mitologia eta bestelako sinismenentarako bidea zabaldu zuen. Espeleologiaren etorrerarekin ordea, kobak esploratzen eta aztertzen hasi zen gizakia. XIX. mendearen amaieran koka genezake Frantzian, espeleologia modernoaren hasiera, Édouard Alfred Martel-en (1859-1938) eskutik. Gurean berriz, Antonio Ferrer (1900-1976), –*El Hombre de las Cavernas*–, izan zen aintzindaria.

Gaur egun ere, Urkiolako Parke Naturalean, espeleologia bere bidea egiten ari da oraindik eta, urte luzez egindako lan eskergera horri esker, ezagunak zaizkigu, orain ez hainbestearte ezezagunak zitzaizkigun lurpeko inguru asko eta asko. Koba berriak aurkitu dira eta beste batzuk lehenik ere ezagunak ziren arren, esplorazioak kobaren benetako neurria uste zena baino askoz ere handiagoa dela ezagutzera eman digu. Gizakiak inoiz zapaldu gabeko galeriak edo inoiz jaitsi gabeko putzu bertikalak aurkitu dira, lurpeko errekek, lakuak...

📍 Azkillarko koba. Naturaren handitasuna eta gizakiaren txikitasuna. *Josu Granja.*

Kanpotik begiratuta imajinaezina da, txikitatik begi aurrean izan ditugun haitzek bere barnean ezkutatzen duten mundu liluragarria. Gaitza da sinistea, kanpotik ikusita behintzat, Mugarran laku bat dagoela, Untzillatxen 100 metroko luzera eta 60 metroko altuera duen gela haundi bat dagoela, edo Anboton hartz arre bat baino gehiagoren hezurdurak aurkitu direla.

Artikulu honen bitartez, Urkiolako Parke Naturalean dauden koba esanguratsuenen berri eman nahi

dizuegu. Aukeratuenen artean, denetarik aurkituko duzue (koba txikiak eta ez hain txikiak) baina ikusiko duzuen lez, denek dute hemen agertzeko berezitasunen bat. Amaitzeko, aipatuko dizkizuegunen artean, Indusiko karstekoa kobak, parkeko mugetatik ezeze, gure eskualdetik kanpo daudela konturatuko zarete. Halere, ikuspuntu geologiko eta kultural batetik begiratuta, besteak dauden inguru beraren parte diren einean, ezin izan ditugu albo batera utzi.

📍 Mariren koba. Anbotoren bihotzean. *GEMA*

DURANGALDEKO KOBAK MARIREN KOBEA

MENDIGUNEA: **ANBOTO**UDALERRIA: **ATXONDO**GARAPENA: **1448 M**DESNIBELA: **188 M**

Euskal Herri osoko kobarik ezagunenetakoa da eta ez du aurkezpen handirik behar. Dituen sarrera biak Anbotoren hego-ekialdeko horma itzelaren erdi-erdian daude. Beharbada, parkeko lekurik ikusgarrienean. Bertara iristeko Gerrickokobea izenez ezagutzen den tunel naturala zeharkatu eta ondoren erlaitz zirrargarri bezain luzea ibili behar da sarrera nagusira iristeko.

Sarrera nagusitik (5x2 m) sartu eta lehenengo metroak horizontalak dira, gela txiki batera iritsi arte. Bertan, begiratoki ederra den bigarren sarrera ikus daiteke: Arrakala estua eta luzea (1x20). Aurrez-aurre ditugu: Azkillarko begia, Udalatx, Aramaio, Arrasate eta Aizkorri, besteak beste.

Arrakala atzean utzi eta aurrera eginez gero, eguzkiaren argitasuna desagertu egiten da apurka-apurka eta erabateko iluntasuna dator. Horizontaltasunak bertikaltasunari uzten dio lekua. Hortik aurrera segurtasunez ibiltzeko, espeleologiako teknikak menperatzea eta material egokia erabiltzea behar beharrezkoa da.

Errenkadan datoz ondoren, *Mariurrika putzua* eta, 2007an aurkitutako zona berriko putzu eta galeriak, 186 metroko sakoneran, leizearen amaierara iritsi arte.

DURANGALDEKO KOBAK ARRILUZEAGAKO KOBEA

MENDIGUNEA: **MUGARRA**UDALERRIA: **IZURTZA**GARAPENA: **1152 M**DESNIBELA: **270 M**

Mugarrak ere badu bere altxorra: Parke Naturaleko leizerik sakonena. Dituen hiru sarrerek Mugararren ipar isurialdean daude. Eta kobazulora iristeko biderik errazena Durangoko Santa Lutziaiko neberatik oinez hastea da. Neberatik bertatik sarreretako bat ikus daiteke.

Durangarren artean aski ezaguna da "Mugarako meategia" ezizenarekin. Sarrerako galeria burdin minerala lortzeko erabili baitzuten XX. mendearen hasieran. Halere, hain ezaguna ez dena, galeria horretatik behera zabaltzen den leizea da. Kobaren morfologia guztiz aldatzen da eta, 45 metroko lehenengo putzu bertikal baten ostean laku txiki bezain eder bat dago (18x3 m). Horren ostean, putzuak eta estuguneren bat edo beste, bata bestearen ostean datoz 270 metroko sakoneraraino iritsi arte.

DURANGALDEKO KOBAK ERREKAKOBEA

 MENDIGUNEA: **UNTZILLATX**

 UDALERRIA: **MAÑARIA**

 GARAPENA: **510 M**

 DESNIBELA: **46 M**

Untzillatx larriki zauritu duten harrobietatik salbu mantendu den leku eder bezain zirrargarria dugu Errekakobea. Untzillatxen hego-ekialdeko isurialdean dago koba honek duen sarrera bakarra, 850 metroko garaieran. Bertara iristeko abiapunturik egokiena Urkiolarako errepede ondoan dagoen Gatzagieta baserria da.

Garapen eta desnibelari erreparatuz gero, ez du ematen azpimarratzeko moduko koba denik, bertan Bizkaiko gela handienen artean koka genezakeena ez balitz egongo: *Ferrer gela*. 1930eko hamarkadan Antonio Ferrer-ek aurkitu zuenean argi eta garbi idatzi zuen: “*La Peña de Untzillaitz está hueca*”. Izenburu hori jarri baitzion 1936an, *Excelsius* kirol egunkarian argitaratu zuen aurkikuntzaren kronikari. Ia 80 urteren ondoren, gure begiek *Ferrer gela* ikusten duten bakoitzean Ferrerrek esandakoa datorkigu burura. Eta ez da gutxiagorako, handitasun horren neurriak kontutan hartuz gero: 100 metro luzeran, 30 metro zabalean eta 60 metro inguru altueran.

 Errekakobea: Ferrer gela. Hutsaren hurrengoak. *Josu Granja*.

DURANGALDEKO KOBAK DEABRUATXEKO KOBEA

- MENDIGUNEA: **ESKUAGATX**
- UDALERRIA: **MAÑARIA**
- GARAPENA: **4500 M**
- DESNIBELA: **153 M**

Deabruatxeko koba da garapenari erreparatuz gero, gaur-gaurkoz, parkeko kobarik luzeena. Aurkitu zaion sarrera bakarra Eskuagatxeko hego-ekialdeko mugan dago. Bertara iristeko aukerarik onena, Urkiolotako azken baserrian hasi eta Akalarraraino doan pista hartzea da.

Eskuagatx mendigune basati bezain ederra da. Potentzial espeleologiko izugarria dauka eta denbora kontua baino ez da izan tamaina horretako aurkikuntza bat egitea. 2010ean GEMAk koba aurkitu zuenetik, errenkadan etorri dira besteak beste, topografiatutako kilometroak, topatu diren lur azpiko bi erreka edo tamaina handiko gela bat edo beste. Deabruatxeko koba, Eskuagatxeko lur azpia eta hidrogeologia hobeto ulertzeko atea izan daitekelakoan gaude.

 Deabruatxeko koba. Izena duenak izana du. *GEMA.*

Deabruatxeko koba. Ispiluari begira. GEMA.

📍 Askondo. Iraganaren isla. *Gorka Martinez.*

DURANGALDEKO KOBAK ASKONDO

 MENDIGUNEA: **URKIOLETA**

 UDALERRIA: **MAÑARIA**

 GARAPENA: **302 M**

 DESNIBELA: **10 M**

Urkiolako Parke Naturaleko mugetatik kanpo dago.

Kobaren sarrera, Mañariko Urkioleta auzoko Asko mendiaren mendebaldeko magalean dago. Kanterazarraren (Aperribai harrobia) alboan hain zuzen ere. Bertara iristeko, Sallobenteko ermitaren ostean dagoen pista hartu behar da. Handik minutu gutxi batzuetara, kobaren sarrerarekin egingo dugu topo.

Gaur-gaurkoz, aurkezpen handirik behar ez duen koba da. 2011ko aurkikuntzaren ondoren Bizkaiko Paleolitoko hirugarren multzo artistikoaren aurrean gaudela esan daiteke, Santimamiñe eta Arenazaren atzetik. Balio handiko aztarnategi arkeologikoa dugu Askondokoa. Urteetan begi aurrean izan dugun altxor eskutua.

 Anbotoren begia.

DURANGALDEKO KOBAK SILIBRANKA II

- MENDIGUNEA: **URKIOLETA**
- UDALERRIA: **MAÑARIA**
- GARAPENA: **1075 M**
- DESNIBELA: **50 M**

Urkiolako Parke Naturaleko mugetatik kanpo dago

Askondo atzean utzi eta errepedean gora eginez gero, Silibranka II-ko beheko sarrera txikiarekin egingo dugu topo bide bazterrean, zentral elektrikora iritsi baino apur bat arinago. Halere, beste sarrera bat dago baina ez da batere erraza topatzen, Asko mendiaren artadi itxian galduta baitago.

Beheko sarreratik sartu eta berehala, narras ibili beharko gara. Gora eta behera, eta ezker-eskuin zabalduko zaizkigu pasabide deseroso bezain estuak. Konturatu orduko, benetako lurpeko labirinto baten aurrean aurkituko gara. Kontuz eta arretaz ibili beharko gara bueltako bidea topatu nahi badugu. Dena-dela, hasierako labirintoaren ondoren kobak tamaina handiagoa hartzen du eta lasaiago ibil gaitzke. Amaieran, Urkioleta errekarera urak isurtzen dituen lur azpiko erreka ikusteko aukera izango dugu.

 Barrenbarro-Arrankorri. Tantakaz tantaka eta mendez mende. *GEMA.*

INDUSIKO KOBAK BARRENBARRO-ARRANKORRI

- MENDIGUNEA: **INDUSI**
- UDALERRIA: **DIMA**
- GARAPENA: **2431 M**
- DESNIBELA: **123 M**

Bertara iristeko, Dimako Bargondia auzotik hasi beharko gara oinez. Kobazuloa, Bargondiko atxaren hego-mendebaldean dago eta urtaroaren eta euriteen arabera ur zulo bezala funtziona dezaketen bost aho ditu. Horietako hiru Arrankorriko larrean daude eta gainontzeko biak Barrenbarroko troka inguruan.

GEVk hasi zuen kobazulo sistema honen esplorazioa 1968an. Nahiz eta inoiz ere ez zuten Barrenbarro eta Arrankorri batzea lortu. 2001ean orde, GETk fisikoki batu zituen, *hstea* izena jarri zioten katazuloaren bitartez. Orduetik hona, kobazulo sistema bakar batetaz ari garela esan behar dugu. Halere, GEMA Espeleologia Taldeari egotzi behar diogu sistemaren zona berriaren eta handienaren aurkikuntza eta esplorazioa, 2004an eta 2005ean egin zuten berresplorazioaren barruan.

INDUSIKO KOBAK BALTZOLA

- MENDIGUNEA: **INDUSI**
- UDALERRIA: **DIMA**
- GARAPENA: **2160 M**
- DESNIBELA: **46 M**

Kobagan mendiaren barrenean, aurkezpen handirik merezi ez duen eta gehienontzat aski ezaguna den Baltzolako koba dago. Mitologia, arkeologia, espeleologia eta eskalada uztartzen dituen lekua dugu. Beharbada, Bizkaian esploratu zen lehenengotarikoa eta gaur egun bisita gehien jasotzen dituen koba. Horren adibide da, gaur-gaurkoz bizi duen egoera tamalgarria: Graffitiak eta zaborra edonon. Halere, badu oraindik bere xarma: Sarrera nagusitik sartu eta Gibeltarrerainoko bidea galeria nagusitik eginez gero, erraz imajina ditzazkegu bertan, Sugoi, Jentilak edo Lamiak.

 Abaro-Jentilzubi. Urak dakarrena urak daroa. *Gorka Martinez.*

INDUSIKO KOBAK

ABARO-JENTILZUBI

MENDIGUNEA: **INDUSI**

UDALERRIA: **DIMA**

GARAPENA: **800 M**

DESNIBELA: **45 M**

Kobazulo eder hau, Baltzolako kobaren parean dago, Urrustei mendiaren barrenean hain zuzen ere. Goiko sarrerari (Abaro), gorago dagoen Beikobea izenez ere ezagutzen den Abaroko tunelak ematen dio izena. Eta behekoari (Jentilzubi) aldiz, aldamenean duen izen

bereko harrizko arku naturalak. Abaro, leizea da eta urtaroaren eta euriteen arabera erreka sartzen da bertatik ur-jauzi eder baten bitartez eta bere bidea egiten du hainbat saltoren ondoren beherago sifonatu arte. Jentilzubiko kobak berriz, katazulo deseroso eta galeria ederrak tartekatzen ditu, Abaroko leizearekin bat egin arte.

Bitxikeri moduan, aipamen txiki bat: GEVk hasi zuen koba honen esplorazioa 1968an nahiz eta inoiz ere ez zuten Abaroko leizea eta Jentilzubiko koba batzea lortu. Abadiñoko GEMA Espeleologia Taldeak lortu zuen hori 1994ean, topatzeko erreza ez den katazulo baten bitartez.